

**Predmet: *Bratunac* (opt. Dalibor Maksimović)
Viši sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine
Broj predmeta: K. Po2 5/16**

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 st. 1 KZ SRJ, u vezi sa čl. 22 KZ SRJ

Glavni pretres: 12.06.2019. godine

Izveštaj: adv. Marina Kljaić, punomoćnik oštećenih

U nastavku dokaznog postupka izvršen je uvid u pismene dokaze koji se nalaze u spisima predmeta. Sud je odbio predlog branioca da se ovaj postupak spoji sa drugim postupkom koji se protiv istog okrivljenog, zbog istovrsnog krivičnog dela vodi po optužnici TRZ KTO 1/19, kao i predlog punomoćnice oštećene VS1 da se izvrši njeno medicinsko veštačenje i uvid u sudsko-psihijatrijski nalaz i mišljenje dr Snežane Žunić-Popov, specijaliste sudske psihijatrije, i psihologa Sanje Bukumirović.

Završna reč tužioca

U završnoj reči tužilac je naveo da u celosti ostaje pri navodima optužnice, jer smatra da je tokom postupka dokazano da se u ponašanju optuženog stiču sva bitna obeležja krivičnog dela za koje se tereti, i to: kršenje pravila Međunarodnog humanitarnog prava, postojanje oružanog sukoba u inkriminisanom periodu, postojanje veze između radnji optuženog i oružanog sukoba, te da je krivično delo počinjeno protiv osoba koje nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima. Postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba bilo je nesporno među strankama, kao i činjenica da je optuženi bio pripadnik jedne od strana u sukobu. Sve žrtve su bili civili, i kao takvi su bili zaštićeni po međunarodnom pravu.

Da je optuženi ubio Omera, Nezira i Husu Salkića utvrđeno je na osnovu iskaza više svedoka-očevidaca događaja. Tako je svedok Zumra Salkić navela da su kritičnog dana meštane sela Repovac pripadnici srpske vojske izveli iz kuća i naredili im da idu prema autobuskom stajalištu. Kada su stigli do stajališta, došla su dva putnička vozila, belo i crveno, i iz jednog su izašla dvojica vojnika. Jedan od njih bio je mlađi, starosti oko 20 godina, imao je oko glave crvenu maramu, bio je srednje visine, malo podebeo. Oni su iz grupe civila izdvojili Omera, Husu i Nezira Salkića i naredili im da stanu iza kamiona hladnjače, nakon čega je u njih pucao vojnik sa crvenom maramom. Huso Salkić je davao znake života, pa mu je taj isti vojnik prišao i zaklao ga, što ona nije smela da gleda, ali je neposredno posle toga videla da vojnik briše nož. Po dolasku autobusa, meštani su se u njega ukrcali i krenuli prema mestu Hranča. Tu se autobus zaustavio kako bi u njega ušla svedokinja VS3, njena deca i suprug Mujo Šaćirović, ali ga je isti vojnik ubio pre nego što je ušao u autobus. Ovog vojnika svedokinja je prepoznala na predstavljanju fotografija. Ubistvo ovih civila opisali su u svojim iskazima i svedoci Zuhra Salkić, Mensur Salkić, Nermin Salkić, kao i zaštićene svedokinje VS1 i VS3. Ubistvo civila Muje Šaćirovića potvrđeno je i iskazom svedoka Jefe Mladenovića, vozača autobusa, koji je

naveo da je u mestu Hranča, u momentu kada su u autobus ulazili žena i troje dece, primetio jednog vojnika koji je oko glave imao crvenu traku, kako je od autobusa odgurnuo muškarca koji je pokušao da uđe u autobus i u njega ispalio rafal.

Ocenio je da je tokom postupka nesporno dokazano da je optuženi silovao zaštićenu svedokinju VS1. Okolnosti izvršenja opisale su u svojim iskazima zaštićene svedokinje VS1 i VS2. Iskaz oštećene VS1 je jasan, nedvosmislen i sa navođenjem detalja koje je u svojoj odbrani potvrdio i sam optuženi, a odnose se na njegov nadimak, tadašnje porodične prilike, kao i na opis kuće u koju ju je optuženi, kao u svoju porodičnu kuću, doveo. Ukazao je da je odbrana optuženog, koja se svodi na navode da u inkriminisanom periodu nije bio na mestu izvršenja dela, iskonstruisana i usmerena na izbegavanje krivične odgovornosti.

Predložio je da sud okrivljenog oglasi krivim i osudi na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Činjenica da optuženi u vreme izvršenja dela nije imao punih 20 godina jeste razlog što tužilaštvo nije tražilo maksimalnu kaznu, ali zatraženu kaznu smatra opravdanom, imajući u vidu činjenicu da je optuženi iskoristio bespomoćnost svojih žrtava radi zadovoljenja najnižih potreba, te da nije pokazao ni najmanje saosećanje sa žrtvama, već se tokom svedočenja VS1 u jednom momentu podrugljivo podsmehnuo. Optuženi je krivično delo učinio sa direktnim umišljajem, svestan svoga dela i hteo je njegovo izvršenje, pa je tražena kazna, imajući u vidu sve okolnosti izvršenja dela, primerena.

Završna reč punomoćnice oštećenih

U završnoj reči, punomoćnica oštećenih navela je da se pridružuje završnoj reči tužioca i analizirala odbranu optuženog, ukazujući da je ista neosnovana. U postupku je odbrana dovela u pitanje status oštećenih, navodeći da su bili ratni zarobljenici, kao što je to kvalifikovano u predmetima *Ovčara* i *Vukovarska trojka*. Međutim, stranke su se na pripremnom ročištu saglasile da se radi o unutrašnjem oružanom sukobu. Takođe, nije osporena ni kvalifikacija povrede međunarodnog prava, odnosno zajedničkog člana 3 za Ženevske konvencije. Prema definiciji, zaštićene kategorije iz člana 3, stav 1 Konvencije su „lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga“. Stoga je status pojedinih oštećenih u konkretnom slučaju nebitan, jer se u unutrašnjem oružanom sukobu ne pojavljuje status ratnih zarobljenika. Što se tiče kvalifikacije u predmetima *Ovčara* i haškom predmetu *Vukovarska trojka*, na koje se odbrana poziva, a gde su oštećeni dobili status ratnih zarobljenika, to nije primenljivo na konkretni postupak. U unutrašnjem oružanom sukobu ne pojavljuje se status ratnih zarobljenika, ali postoji izuzetak – ako se strane u sukobu saglase da se taj status obezbedi licima lišenim slobode. Upravo zbog usaglašavanja strana u sukobu oko tog statusa, u predmetu *Ovčara*, koji je vođen pred domaćim pravosuđem, oštećeni su imali status ratnih zarobljenika, iako je oružani sukob kvalifikovan kao nemeđunarodni. U isto vreme je i kod okrivljenih i svedoka postojala svest da se radi o ratnim zarobljenicima, jer svi o njima govore kao o takvim.

Što se tiče predmeta koji je vođen pred MKTJ, a koji je poznat kao *Vukovarska trojka*, optuženi su se teretili za kršenje zakona i običaja ratovanja prema članu 3 Statuta, u koji je inkorporiran zajednički član 3 za Ženevske konvencije. Po istom, jedino mora biti dokazano da žrtve nisu u trenutku počinjenja zločina učestvovalе aktivno u neprijateljstvima, i to je ono čime se sud bavio. Da bi se govorilo o ratnim zarobljenicima, neophodno je i postojanje subjektivnog elementa na strani optuženog u poimanju njihovog statusa, a u oba ova predmeta evidentno je da je postojao. U konkretnom slučaju je evidentno da su lica, čije se ubistvo stavlja optuženom na teret, u trenutku počinjenja dela bila lica koja nisu aktivno uzimala učešće u neprijateljstvima.

Ukoliko bi se, u ovom slučaju, sa stanovišta odbrane, želela kvalifikacija pojedinih radnji optuženog kao krivično delo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, uz postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba, onda bi odbrana bila u obavezi da dokaže da je među stranama u sukobu postojao dogovor da se licima lišenim slobode prizna status ratnih zarobljenika i da je kod optuženog postojala upravo ta svest. Odbrana, međutim, osporava samo prisustvo optuženog na mestu zločina, pa se o postojanju svesti o statusu oštećenih ne može ni govoriti. Stoga je postojeća kvalifikacija vrste oružanog sukoba, kao i statusa oštećenih koji su dati u optužnici, pravilna. To što su članovi porodica, u postupku proglašenja nestalih za umrle, davali i podatak da su njihovi stradali bili pripadnici oružanih snaga, ne utiče u ovom postupku na njihov status niti na kvalifikaciju dela, jer su ti podaci dati u postupku koji nije ni vođen da bi se takav status utvrdio, već da bi se neko lice proglasilo umrlim.

Da se nije moglo od Milića preko Nove Kasabe i Konjević Polja do Bratunca, navode svedoci odbrane, veoma bliski prijatelji optuženog i njegovi saborci, a niko od njih ne može pouzdano da navede da li je baš tog kritičnog dana video optuženog. Sam optuženi je međutim naveo da se moglo na Novu Kasabu, ali da je, po njegovom saznanju, taj put bio presečen kod mesta Kravice. Suprotno navodima optuženog i svedoka odbrane, oštećene VS1 i VS2 kao i svedok Jefto Mladenović u svojim iskazima opisuju kako su kritičnog dana kretali od Bratunca preko Nove Kasabe do Milića. U prilog ovome su i navodi u presudi suda BiH protiv Najdana Mladenovića (Predmet br. S1 1 K 009947 12 Krl), u koju je izvršen uvid. U njoj i svedoci odbrane i svedoci optužbe govore o prolasku tenkova i vojske iz pravca Konjević Polja prema Bratuncu, i to još 3. maja 1992. godine. To jasno ukazuje da nikakve blokade kod mesta Kravice nije bilo i da je postojala komunikacija na relaciji Milići-Bratunac.

Oštećena VS1 je ključni svedok u ovom postupku, jer je bila očevidac sva četiri ubistva, a u isto vreme i žrtva silovanja. Ona je ujedno i najduže vreme bila u kontaktu sa optuženim, te i osoba koja ga zbog toga najlakše može identifikovati. Stoga je njen kredibilitet odbrana dovodila u pitanje, pre svega pozivom na presudu suda BiH Najdanu Mladenoviću, jer je u tom postupku svedočila i oštećena, a optuženi je oslobođen. Iz presude je međutim vidljivo da je optuženi osuđen za pojedine radnje, a sud je izričito naveo da je iskazu oštećene VS1 poklonio veru.

O silovanju koje je doživela, oštećena VS1 svedočila je jasno, uverljivo i logično. Njen iskaz sadrži niz detalja na osnovu kojih se može izvršiti i njegova provera, jer ih u svojim iskazima potvrđuju i svedok odbrane – majka optuženog, kao i sam optuženi. Oštećena opisuje redosled događaja, što potkrepljuju i iskazi drugih svedoka. Stoga njen iskaz sud treba da prihvati u celosti.

Punomoćnica oštećenih ukazala je da je oštećena VS1 istakla imovinsko-pravni zahtev i ukazala na potrebu da se o istom odluči u krivičnom postupku. Oštećena je žrtva koja se u ovom postupku pojavljuje pod merom zaštite – prikrivanjem identiteta. Uskraćivanje prava oštećenoj da se o njenom zahtevu odluči u krivičnom postupku vodilo bi neminovno povredi prava na delotvorno pravno sredstvo, jer parnični postupak na koji bi eventualno bila upućena, ona nikada ne bi pokrenula, s obzirom na to da bi u tom slučaju bilo neophodno da otkrije svoj identitet.

Fond za humanitarno pravo